

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง “พัฒนาการการบริหารงานตามหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาพัฒนาการกระบวนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตที่มีความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งเงื่อนไขปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริหารงานตามหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. พัฒนาการกระบวนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตตามหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เขาสามยอตได้มีกระบวนการบริหารงานตามหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งในแต่ละกระบวนการ ปรากฏว่า อบต. ได้มีการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อประชาชนในท้องถิ่น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยวิธีการต่าง ๆ การตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. และการทำประชาคมเพื่อร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการกระบวนการบริหารงานของ อบต. ที่นำไปสู่ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คือ กระบวนการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่น กระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร กระบวนการตรวจสอบ กระบวนการทำประชาคม โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1.1 กระบวนการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นใน อบต.

วิธีการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อประชาชนซึ่งแต่เดิมนั้น ตำบลเขาสามยอตประชาชนยังมีความไม่เข้าใจในเรื่องการบริหารงานของ อบต. ในด้านต่าง ๆ จึงได้มีการกระบวนการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในพื้นที่เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตในช่วงแรกมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องบุคลากรในการปฏิบัติงาน โดยมีการขาดแคลนด้านบุคลากรและไม่ค่อยมีความรู้เรื่องกฎหมายและระเบียบการปฏิบัติตามราชการ

ส่วนท้องถิ่น ทางด้านประชาชนก็ไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อบต. จากปัญหาที่ประชาชนไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อบต. ดังนั้น ทาง อบต. เขาสามยอด จึงได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในเรื่องการปกครองท้องถิ่น และการบริหารงานของ อบต. วิธีการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อประชาชน อบต. เขาสามยอดได้มีวิธีการต่าง ๆ เช่น การลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งจัด อบต.สัญจรเพื่อให้ความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ของ อบต. และการประชุม อบต. สัญจรไปในแต่ละหมู่บ้าน การอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนด้านกฎหมายเช่น ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี และการสร้างเครือข่ายการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ประชาชนและ อบต. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเข้าใจร่วมกันในการทำงานของ อบต. รวมทั้งผลักดันความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการบริหารงานของ อบต. รวมทั้งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อบต. และทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบต.

การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานทหารในพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดการร่วมมือกันในการทำงานในด้านต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหาในเรื่องน้ำท่วม เพราะเขตพื้นที่ของตำบลเขาสามยอด เป็นเขตที่อยู่ติดแนวภูเขาและเมื่อฝนตกลงมาในปริมาณที่มากนั้นน้ำจะไหลบ่าลงมาในพื้นที่จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมซึ่งอยู่เสมอมา โดยเฉพาะพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ประกอบกับท่อระบายน้ำในพื้นที่นั้นยังมีไม่เพียงพออีกทั้งยังมีถนนพหลโยธินมาทับการไหลของน้ำที่จะไหลระบายลงมาสู่แม่น้ำลพบุรี และการทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับค่ายทหารในพื้นที่ เช่น การจัดงานลอยกระทงในพื้นที่ของทหารที่มีสระน้ำใหญ่ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่าง อบต. กับประชาชนในชุมชนและทหารในพื้นที่ รวมทั้งได้รับทราบภารกิจอำนาจหน้าที่ของ อบต. และการมีสมาชิก อบต. ที่เป็นข้าราชการทหาร ทำให้การประสานงานกับหน่วยงานทหารและการสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันได้ง่ายสมาชิกสภาท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งในพื้นที่ และได้มีข้าราชการทหารที่เกษียณเข้ามาเป็นที่ปรึกษาของ อบต. เขาสามยอด และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานตำรวจในพื้นที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนโดยการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการรักษาความสงบเรียบร้อยและบริการชุมชนของ หน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นโครงการหนึ่งที่มีการประสานงานกับหน่วยงานข้าราชการตำรวจ โดยมีการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจ 3 นาย เข้ามามีส่วนร่วมในการออกตรวจชุมชน และ อบรม ได้มีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้นแก่ประชาชนในพื้นที่

อบต. เขาสามยอดได้มีการบริการและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการเข้ามาติดต่อราชการ กับ อบต. เนื่องจากการติดต่อราชการของประชาชนที่ผ่านมาต้องไปดำเนินการติดต่อที่อำเภอ และมีขั้นตอนที่ยุ่งยากรวมทั้งการให้บริการที่มีระบบขั้นตอนของราชการทำให้เกิดความล่าช้า และประชาชนเกิดความไม่สะดวกในการไปติดต่อราชการ แต่สำหรับการติดต่อที่ อบต. เขาสามยอดได้มีวิธีคิดในการให้บริการประชาชนและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น การจัดสถานที่รับรองสำหรับผู้มาติดต่อราชการ การจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในการติดต่อสอบถาม การจัดเครื่องดื่มบริการกับผู้มาติดต่อราชการ การจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนผู้มาใช้บริการติดต่อราชการ การลดขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อราชการเช่น ระยะเวลาในการชำระภาษีหรือค่าธรรมเนียมในการอนุญาตต่าง ๆ จากเวลายื่นชำระภาษีจนออกไปเสร็จรับเงินรายละเอียด มาเป็น 3 นาที การยื่นขออนุญาตปลูกสร้างอาคารจากระยะเวลา 45 วัน มาเป็นภายใน 30 วัน การจัดบริการประชาชนในวันหยุดราชการ (วันเสาร์) จากการบริการและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการให้บริการและการบริหารงานของ อบต. ที่ทำงานเพื่อประชาชน

นอกจากนั้น อบต. ยังได้มีการดำเนินการให้ความรู้แก่เด็กในโรงเรียนเขาสามยอด ตั้งแต่ชั้นอนุบาล โดยจัดให้มีวิทยากรให้ความรู้ด้านการปกครองท้องถิ่น โดยเริ่มจาก อบต. คืออะไร มีหน้าที่อะไรบ้าง เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังการศึกษาเรื่องการปกครองท้องถิ่นแก่เด็กและเยาวชน ในโรงเรียนก่อนเข้าเรียนในวิชาต่าง ๆ ประมาณ 15-30 นาที นอกจากนั้นยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชน คือ กลุ่ม อสม. น้อย มีการทำกิจกรรมในด้านสิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์เรื่องการทำจัดขยะลายที่ทำร่วมกับ อบต. ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปกครองท้องถิ่นเบื้องต้น

1.2 กระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

อบต. เขาสามยอดได้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของ อบต. เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ ดังนี้

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของ อบต. ตามระเบียบกฎหมาย เช่นพระราชบัญญัติว่าด้วยการสมยอมในการเสนอราคาของหน่วยงานรัฐ พ.ศ.2542 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอดได้ดำเนินการตามหลักกฎหมายที่ให้ อบต. ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในระยะแรกเป็นการปิดประกาศที่สำนักงาน อบต. ซึ่งยังไม่มี

ความหลากหลายมากนักประกอบกับระยะแรกยังไม่มีระเบียบกฎหมายออกมาบังคับใช้ในเรื่อง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และการไม่ค่อยให้ความสนใจและสำคัญกับข้อมูล ข่าวสารของ อบต.

การเปิดเผยข้อมูลโดยการปิดป้ายประกาศนั้น อบต.เขาสามยอก ได้ดำเนินการ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยการติดป้ายประกาศในเรื่องต่าง ๆ เช่น งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ที่ อบต. การติดประกาศข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ อบต. ยังไม่ทั่วถึงต่อ การรับรู้ของประชาชน เพราะว่าเป็นการติดประกาศตามระเบียบกฎหมายและประชาชนก็ไม่ค่อย สนใจ จึงทำให้ อบต. เขาสามยอกได้ดำเนินการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่ใน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน อบต. เขาสามยอก

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยวิธีการใช้สื่อแผ่นพับ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อที่ง่ายและ สะดวกต่อการเข้าถึงของประชาชนนั้น ได้มีการให้ข้อมูลข่าวสารของ อบต. เช่น การแนะนำองค์กร บุคลากร ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น รวมถึงวิสัยทัศน์การบริหารงานของ อบต. รายได้ ของ อบต. ซึ่งมีการแจกจ่ายละเอียดงบประมาณแต่ละปีอย่างชัดเจน กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ อบต. ได้ดำเนินการด้านต่าง ๆ และมีภาพประกอบให้เห็นเป็นรูปธรรมในการบริหารงาน รวมทั้ง แลกเปลี่ยนของผู้บริหารท้องถิ่น และได้บริการเอกสารแจกแก่ผู้มาติดต่อราชการ

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยใช้วารสาร (เขาสามยอกสาร) เป็นสื่อที่ให้ข้อมูล ข่าวสารแก่ประชาชนได้ทราบถึงการดำเนินงานของ อบต. ในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย โครงสร้าง ผู้บริหารท้องถิ่น โครงสร้างฝ่ายสภาท้องถิ่น และพนักงานท้องถิ่น กิจกรรมที่ อบต. ได้ดำเนินการ เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน ด้านการศึกษา ด้านสวัสดิการสังคม ด้านการสาธารณสุข ด้านการ วางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงรายงานผลการปฏิบัติงานตามข้อบัญญัติงบประมาณประจำปี รายละเอียดงบประมาณ รายรับ รายจ่าย ของ อบต. ซึ่งสื่อถึงการบริหารงานที่มีความโปร่งใสและประชาชนสามารถ ตรวจสอบได้

อบต. เขาสามยอก มีวิธีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้ดำเนินการนอกเหนือจาก ระเบียบกฎหมายที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบได้อย่างทั่วถึง โดยการประกาศเสียง ตามสายภายในชุมชนผ่านทางผู้นำชุมชนโดยใช้วิธีการประกาศเสียงตามสายให้ประชาชนทราบ เป็นวิธีการที่สื่อสารกับประชาชนด้วยการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถกระจายข้อมูล ข่าวสารแก่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนได้อย่างทั่วถึงโดยผ่านคณะกรรมการชุมชนหรือผู้นำชุมชน

ที่ได้เข้าร่วมประชุมประชาคม ซึ่งแจ้งรายละเอียดการดำเนินงานของ อบต. ว่าได้ดำเนินงานในเรื่องใดบ้างและจะดำเนินการในเรื่องใดต่อไป

นอกจากนั้นได้ทำการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยการประชุม อบต. สัญจร ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทางมีการปะทะสังสรรค์ระหว่างผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นและพนักงานท้องถิ่น กับประชาชนเป็นการเข้าถึงชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน ได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนโดยตรงและได้รับเสียงสะท้อนความต้องการและปัญหาจากประชาชนโดยตรงและได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในการแก้ไขปัญหาชุมชนรวมทั้งได้สร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อมูลด้านงบประมาณและการเสียภาษีของ อบต. เขาสามยอดโดยผ่านโครงการการเสียภาษีสัญจรของกองคลัง เพื่อให้ความสะดวกรับประชาชนในการเสียภาษีโดยมีการประกาศล่วงหน้าและเป็น การประชาสัมพันธ์เรื่องงบประมาณและการเก็บภาษีของ อบต. เขาสามยอด ให้แก่ประชาชนได้รับทราบ จึงได้มีการสัญจรตามสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่นั้น อบต. เขาสามยอด ได้จัดทำ Website อบต. เขาสามยอด ซึ่งการจัดทำเว็บไซต์ อบต. เพื่อให้ประชาชนหรือองค์กรภายนอกได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของ อบต. เขาสามยอด ในเว็บไซต์ ประกอบด้วย การแนะนำองค์กร ประวัติความเป็นมา โครงสร้างฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่นและสภาท้องถิ่น รวมถึงพนักงานท้องถิ่น รายได้และงบประมาณของ อบต. ระเบียบการประชุมสภา และกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการ เช่น การประกาศการจัดซื้อจัดจ้าง ข่าวประชาสัมพันธ์ของ อบต. เช่น ยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนา แผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อบต. อย่างทั่วถึง และแสดงถึงความโปร่งใสในการบริหารงานของ อบต.

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและถูกต้องตามขั้นตอนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งประชาชนในตำบลเขาสามยอดมีความหลากหลายอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ ทั้งหน่วยงานทหารและหน่วยงานราชการอื่น ๆ ทำให้คุณภาพของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอดมีความรู้และการศึกษาทำให้ง่ายต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งความเป็นตำบลที่เป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบททำให้การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความทั่วถึง ที่สำคัญความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.3 กระบวนการตรวจสอบ

การตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. เขาสามยอดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้มีกฎหมายระเบียบที่ได้บัญญัติไว้ ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการสมยอมในการเสนอราคาของหน่วยงานรัฐ พ.ศ. 2542 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2535 (แก้ไขเพิ่มเติม - ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2545) ส่วนด้านการตรวจสอบผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นได้อีกแนวทางหนึ่ง

การตรวจสอบโดยฝ่ายสภาท้องถิ่น ซึ่งฝ่ายสภา อบต. เขาสามยอด ได้มีระบบการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น ในสมัยที่มีการเลือกตั้งโดยมติสภาท้องถิ่นและการเลือกตั้งตรงโดยประชาชนนั้น มีความแตกต่างกันในรายละเอียด เช่น การบริหารงานในสมัยของการเลือกตั้งนายกจากมติสภาท้องถิ่นนั้น ทำให้ฝ่ายบริหารอ่อนแอ ไม่มีความเข้มแข็งเนื่องจากการลงมติของสภาท้องถิ่นมีผลให้นายก อบต. พ้นจากตำแหน่งได้ คือ สภาท้องถิ่นมีมติด้วยเสียง 2 ใน 3 ให้พ้นจากตำแหน่ง หรือ สภาท้องถิ่น มีมติไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และเมื่อมีการยุบสภา ส่งผลให้นายก อบต. พ้นจากตำแหน่ง ส่วนการเลือกตั้งนายก อบต. โดยตรงทำให้ฝ่ายบริหารเข้มแข็ง คือนายก อบต. สามารถแต่งตั้งรองนายกฯ ได้ 2 คน และ เลขานุการนายกฯ ได้ และสภาท้องถิ่นไม่สามารถลงมติใด ๆ เพื่อให้ นายก อบต. พ้นจากตำแหน่งได้ และเมื่อยุบสภา นายก อบต. ก็ไม่พ้นจากตำแหน่ง

การตรวจสอบการบริหารงาน ของ อบต. เขาสามยอด ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของ อบต. ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มาจากการแต่งตั้ง และคัดเลือกเข้ามาเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานและ อบต. เขาสามยอดได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงานของ อบต. และคณะกรรมการด้านต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการการจัดซื้อจัดจ้าง คณะกรรมการตรวจรับ เป็นต้น

นอกจากนั้นการกระจายอำนาจให้กับชุมชน แม้ว่าทาง อบต. เขาสามยอดเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับล่างที่สุดที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน แต่ปัญหาต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นประกอบกับหน่วยการปกครองมีขนาดใหญ่มากขึ้น การให้บริการโดย อบต. อาจจะมีความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจให้กับระดับล่างลงไปในแต่ละชุมชน ซึ่งนอกจากจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ แล้วก็จะช่วยในการพัฒนาและให้เกิดการเรียนรู้ตามการปกครองในระบบประชาธิปไตย

นอกจากนั้นได้มีคณะกรรมการที่ผ่านการคัดเลือกจากหน่วยงานภายนอก เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย สาธารณสุขอำเภอ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานอื่น ๆ ในท้องถิ่น เพื่อเป็นกรรมการตรวจสอบและการให้คะแนนเพื่อมอบรางวัลในโครงการที่ดำเนินการโดยชุมชน เช่น โครงการประกวดชุมชนน่าอยู่ ของ อบต.เขาสามยอต เป็นต้น

ส่วนการตรวจสอบโดยภาคประชาชนได้มีการรวมกลุ่มกันในรูปของ ชมรม กลุ่มองค์กรชุมชนประชาคมที่หลากหลาย เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมไทเก๊ก กลุ่ม อสม. กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต นอกจากนี้ยังมีกลุ่มในรูปแบบอาสาสมัคร ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มเยาวชน ที่ทำกิจกรรมด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (กลุ่ม อสม. น้อย) รวมทั้งคลังสมองท้องถิ่นที่คอยให้คำปรึกษากับ อบต. และตรวจสอบการทำงานของ อบต. เพราะประชาชนในตำบลเขาสามยอต ส่วนใหญ่มีความรู้และมีการศึกษา สามารถรู้หลักกฎหมาย และการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น การบริหารงานของ อบต. จึงได้มีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ทำให้การบริหารงานของ อบต. เกิดความโปร่งใส

1.4 กระบวนการทำประชาคม

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตได้มีกระบวนการทำประชาคมที่ถือว่าการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนได้มีการเรียนรู้รวมทั้งรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่น โดยผ่านการดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

การนำเอาแนวคิดเวทีประชาคมมาใช้ เพื่อให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมที่แท้จริง อันเป็นการแบ่งปันความคิด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันช่วยลดปัญหาความไม่เข้าใจกัน และทำให้เกิดความรักและห่วงแหนต่อชุมชน รวมถึงการนำเสนอความต้องการของตนเองต่อ อบต. สำหรับตำบลเขาสามยอตมีข้อได้เปรียบพื้นที่อื่น ก็คือ คนในพื้นที่มีคุณภาพอยู่มาก อันได้แก่ ช่างราชการที่เกษียณอายุและการเข้ามาตั้งรากฐานในตำบลเขาสามยอต บุคลากรเหล่านี้ถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญสำหรับการปกครองในระบบอบประชาธิปไตย

แนวความคิดในเรื่องการทำงานโดยใช้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของ อบต. เขาสามยอต กลุ่มประชาคมเป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกันโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกัน อบต. เขาสามยอตได้มีกลุ่มประชาคม หลากหลาย เช่น กลุ่ม อสม. ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมไทเก๊ก กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต นอกจากนี้ยังมีกลุ่มในรูปแบบอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มเยาวชน ที่ทำกิจกรรมด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (กลุ่ม อสม. น้อย) ซึ่งภายในชุมชนได้มีการ

มอบหมายให้ตัวแทนประชาคมแต่ละหมู่บ้านเข้ามาร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม กับ อบต. โดยมีขั้นตอนการทำประชาคมตั้งแต่ระดับภายในชุมชน คือ การประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นกันในระดับหมู่บ้านและชุมชนก่อน เมื่อได้ทราบความคิดเห็นรวมถึงปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการระดมความคิดเห็นในการทำแผนและระดมความคิดเห็นเพื่อทำโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งในการประชุมประชาคมของ อบต. เขาสามยอด ได้จัดประชุม ทุกวันที่ 20 ของเดือน เป็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของ อบต. และการสะท้อนปัญหาความต้องการของชุมชนจากทุกภาคส่วนของชุมชน

ดังนั้น กระบวนการทำประชาคมของ อบต.เขาสามยอด ซึ่งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งมีความหลากหลายกลุ่มก่อให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมกับ อบต. ในการทำงานร่วมกันและการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน ของ อบต. เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ถือว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการทำให้การบริหารงานของ อบต. เขาสามยอดที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในการศึกษาดูงานเพื่อปรับประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นต้นแบบในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพ

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริหารงานตามหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี ปัจจัยที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ปัจจัยด้านทหารและข้าราชการเกษียณในชุมชน ซึ่งในพื้นที่ตำบลเขาสามยอด เป็นพื้นที่ที่มีค่ายทหารตั้งอยู่ และทหารถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์และความมีระเบียบวินัย และข้าราชการเกษียณที่ถือว่าเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งทางด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการเป็นที่ปรึกษาของ อบต. เขาสามยอด

2.2 ปัจจัยทางด้านกฎหมายที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบ อบต.ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญแก่องค์กรบริหารส่วนตำบลเขาสามยอดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไป ได้แก่

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น มาตรา 287 ได้บัญญัติในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ

- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2537
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอขอบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542

2.3 ปัจจัยการเลือกตั้งโดยตรง ซึ่งทำให้ประชาชนมีตัวเลือกมากขึ้นในนโยบายการบริหารงานของ อบต. และมีผลมาจากพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ซึ่งมีสาระสำคัญนอกจากจะทำให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนแล้ว ยังกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลใหม่ โดยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถอภิปรายการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ แต่จะลงมติไม่ไว้วางใจหรือลงมติถอดถอนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลออกจากตำแหน่งไม่ได้ ฉะนั้นผลของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2546 จะทำให้ฝ่ายบริหารหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเข้มแข็งขึ้น ฟังเสียงสนับสนุนจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลน้อยลง

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรงของประชาชน นอกจากจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความเข้มแข็งขึ้นแล้ว ยังส่งผลดีต่อประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเพราะการเลือกตั้งผู้บริหารโดยตรงคนเดียวจากประชาชนนั้นเป็นการเลือกตั้งระบบใหม่มีโอกาที่จะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลง่ายกว่าระบบเดิม เพราะประชาชนจะมีตัวเลือกเพิ่มมากขึ้นและประชาชนจะมีทางเลือกในนโยบายเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งตำบลเขาสามยอดได้มีทีมลงสมัครเลือกตั้ง คือทีมเขาสามยอดพัฒนา ทีมรักเขาสามยอดและมีผู้สมัครอิสระอีกจำนวนหนึ่ง เพราะทีมผู้สมัครแต่ละคนต้องแข่งขันกันเสนอนโยบายเพื่อเรียกเสียงคะแนนจากประชาชน และการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นคนเดียวก่อให้เกิดความชัดเจนขึ้นในเรื่องของผู้รับผิดชอบต่อประชาชน ซึ่งจากการเลือกตั้งในระบบเดิมที่สภาท้องถิ่นมีมติเลือกนายก อบต. และในวาระหนึ่ง ๆ อาจมีการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้ง เมื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความผิดพลาดขึ้นมา โอกาสที่จะปิดความรับผิดชอบก็ไม่ได้มาก ต่างจากระบบปัจจุบันที่เกิดความรับผิดชอบต่อประชาชนที่แน่นอน

2.4 ปัจจัยด้านผู้นำที่เข้าถึงพื้นที่และการสร้างผู้นำชุมชน โดยใช้วิธีการบริหารแบบกระจายอำนาจการตัดสินใจให้กับชุมชนผ่านโครงการที่ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมคิดและนำเสนอกับ อบต. การสร้างผู้นำชุมชนระดับชอย เป็นประธานชอยและประธานชุมชน ในการให้ผู้นำระดับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบต. ด้วยการนำปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเข้ามานำเสนอและแสดงความคิดเห็นในการประชุมประชาคม

2.5 ปัจจัยด้านภาคประชาคมเข้มแข็งและคลังสมองท้องถิ่น เนื่ององค์การบริหารส่วนตำบลมีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ เช่นมีความเป็นอิสระในการบริหารงาน การตัดสินใจ และมีงบประมาณที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการกำหนดการถ่ายโอนภารกิจต่าง ๆ ในการจัดบริการสาธารณะให้กับ อบต. เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน เป็นต้น หัวใจสำคัญต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจ ก็คือ การที่ภาคประชาชน ภาคประชาคมในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอดมีความเข้มแข็งและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน รวมทั้งมีคลังสมองท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมและการดำเนินงานของ อบต. การเสนอความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงานของ อบต.

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อองค์กร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะต่อ อบต. เขาสามยอด

1.1 เสนอให้ อบต. เขาสามยอดสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นในการบริหารจัดการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงด้านการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ และพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งโดยการประชุมแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 เสนอให้ อบต. เขาสามยอด สนับสนุนกลุ่มสตรีให้มีความเข้มแข็งในการเข้ามามีส่วนร่วมและการตรวจสอบการทำงานของ อบต. โดยส่งเสริมให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการปกครองท้องถิ่น กฎหมายท้องถิ่น แก่กลุ่มสตรีใน อบต.

2. ข้อเสนอแนะต่อ อบต. โดยทั่วไปที่จะบริหารงานตามหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1 เสนอ ให้ อบต. โดยทั่วไปให้มีระบบการประชาสัมพันธ์เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และหลากหลายช่องทาง เช่น แผ่นพับ วารสาร และการจัดทำเว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวก

2.2 เสนอให้ อบต. โดยทั่วไป สนับสนุนให้มีกลุ่ม องค์การชุมชน ภาคประชาคมที่มีความเข้มแข็งในการตรวจสอบการทำงานของ อบต. โดยจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และกฎหมายอื่น ๆ แก่ประชาชน กลุ่มองค์การชุมชนที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ของ อบต.

2.3 เสนอให้ อบต. โดยทั่วไป ได้มีการจัดประชุมประชาคมเป็นประจำทุกเดือน การจัดทำ อบต. สัญจร เพื่อรับฟังความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น

2.4 เสนอให้ อบต. โดยทั่วไป ได้จัดทำข้อมูลทำเนียบคลังสมองท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านกฎหมาย ด้านศาสนาและวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 เสนอให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อถอดบทเรียนรู้ด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน และด้านอื่นๆ ของ อบต. เขาสามยอด

3.2 เสนอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ส่งเสริมให้มี อบต. ต้นแบบด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การประชาสัมพันธ์แบบเข้าถึงประชาชน การมีกลุ่มองค์การชุมชนที่หลากหลายในการตรวจสอบการทำงานของ อบต. การกระจายอำนาจตัดสินใจให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรเลือกศึกษาเจาะจงเฉพาะประเด็นการบริหารงานของ อบต. เขาสามยอด ในด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษาท้องถิ่น และด้านสาธารณสุข

2. ควรศึกษาการบริหารงานในรูปแบบเทศบาลเมือง เพราะว่าการศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ อบต. เขาสามยอด ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองเขาสามยอด เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2550